

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Postbus 114, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

VROUWEN IN HET NIEUWE AZIË

Dit jaar startte het Humanistisch Verbond in Nederland met de Bihar-actie in India, een bijdrage in de anti-hongercampagne en het wereld-coöperatiejaar 1965. Het gestelde bedrag is ruim overtroffen en men treft reeds voorbereidingen voor het project, waarbij 54 dorpen en ruim 16.000 mensen zijn betrokken. De bevolking van Bihar wordt stelselmatig op de hoogte gebracht en met de bewoners wordt tot in details besproken, wat van hen wordt verwacht. Een brochure in het Hindi, de voertaal ter plaatse, werd uitgegeven met alle gegevens, die als handleiding dient voor de dorpsbewoners en onderwijzers.

Zo is dus nu het Humanistisch Verbond internationaal op praktisch gebied begonnen te werken. Een uitbreiding van het binnenlandse werk, die tot grote voldoening stemt. Jammer genoeg wordt het eigenlijke werk uitsluitend gedaan door mensen uit India zelf en nog niet door Nederlanders. Theoretisch werkte men al enige jaren in de Internationale Bond, de „International Humanist Ethical Union”. Terecht sprak de voorzitter van het Humanistisch Verbond, Dr. Van Praag, tijdens zijn openingsrede van het zestiende congres in april 1965 over de offers van enkelingen en kleine groepen, die een samenleving kun-

nen veranderen. Het wekken van menselijkheid als factor, die op de duur de samenleving in het klein en daardoor ook in het groot beslissend kan veranderen. De grondslag moet gelegd worden voor een nieuwe menselijkheid. Tot zo ver Dr. Van Praag.

Volgens mij zullen wij, Humanisten, naast missie en zending, maar dan op een andere manier moeten werken in de onderontwikkelde gebieden. Wanneer we dat goed zullen kunnen doen, moeten we ons eerst op de hoogte stellen van wat er omgaat in die gebieden.

Met betrekking tot Bihar wilde ik me dan verdiepen in de emancipatie van de Aziatische vrouw. Deze emancipatie is zo razend snel geschied, dat wij, Westeuropese vrouwen, ons er de ogen bij uitwrijven en denken aan de zeer lange weg, die wij hebben moeten afleggen, voordat we als de gelijke van de man erkend werden of beter gezegd, nog moeten worden.

Helaas, heb ik me persoonlijk alleen nog maar op de hoogte kunnen stellen van de positie van de hedendaagse Japanse vrouw. De vorige maand had ik het grote voorrecht, tijdens het vijftigste wereldcongres van Esperanto in Tokio met vele Japanse vrouwen te kunnen spreken. Tijdens vele intieme gesprekken met Japanse vrouwen

correspondentie

Het is een gelukkig verschijnsel, dat er steeds meer individuele contacten worden gelegd tussen personen van verschillende nationaliteit. Het aantal mogelijkheden is groot maar toch zijn er nog steeds mensen die op een goede gelegenheid zitten te wachten. Deze gelegenheid doet zich voor doordat mrs. Kit Mouat zich bereid heeft verklaard om deze correspondentie te bevorderen. Zij richtte hiertoe op:

„The Humanist Letter Network”

en een ieder, die dat wil, kan hieraan deelnemen. Mocht u dus ook nog zoeken naar een mogelijkheid, dan adviseren wij u, onder opgave van leeftijd, geslacht en bijzondere belangstelling en met bijsluiting van een antwoordcoupon ter waarde van 40 cent (die op alle postkantoren verkrijgbaar is) te schrijven naar:

Mrs. Kit Mouat
Mercers
CHUCKFIELD (Sussex)
England

Wij wensen u veel succes.

kwam ik helaas tot de conclusie, dat er nog slechts een uiterst klein deel van hen de moed opbrengt voor haar rechten te strijden.

Voor het overige deel van Azië heb ik moeten putten uit het boek van Barbara Ward: *Women in the New Asia*. (Vrouwen in het nieuwe Azië). Dit boek vormt een onderdeel van Unesco's campagne voor toenadering tussen Oost en West. Op verzoek van de schrijfster hebben vrouwen uit dertien Aziatische landen haar leven en dat van haar moeder beschreven.

In verband met de beschikbare ruimte kan ik helaas maar enkele details uit dit zeer interessante werk aanhalen. De Thailandse zegt: Mijn grootvader had per olifant twee maanden nodig voor een reis, die nu in twee uur op de autoweg kan worden gemaakt. Ik hoef niet meer te gehoorzamen aan de oude spreuk, die de vrouw onelegant vergeleek met de achterpoten van die dijk-huid. Die hadden niet anders te doen dan de voorpoten (namelijk de man) te volgen. In de gezichten van de tegenwoordige Aziatische vrouwen ziet men de zekerheid van de pionierster. Een eeuwenoude traditie heeft deze vrouwen onderdrukt, maar op verbazingwekkende wijze hebben ze de sluiers afgerukt.

Mevrouw Ni Ni Ghi uit Birma vertelt ons o.a., dat haar grootmoeder het gehele gezin regeerde. De vader van mevrouw Ni Ni Ghi, die directeur van een middelbare school was, deed niets zonder de toestemming van zijn moeder.

In de generatie, die nu leeft, is alles plotseling veranderd. Ook de vrouwen studeren in het buitenland. Voor de Tweede Wereldoorlog werden de ouders, die een dochter in een vreemd land lieten studeren, bekritiseerd met de woorden: Uw dochter wordt blootgesteld aan de ongemane uitingen van de Westerse civilisatie. Toen mevrouw Ni Ni Ghi na de oorlog in de Verenigde Staten ging studeren, was de opinie hierover totaal veranderd. Ze verloofde zich daar met een student uit India en de familie keurde dit goed. Ze woont nu met haar man in een apart huis zonder de familie, wat kort geleden nog tot de onmogelijkheden behoorde. Beiden hebben een baan. In haar relaas trof me bijzonder het volgende. De familiebanden en tradities zijn toch nog zo sterk, dat ze, wanneer haar moeder in armoedige omstandigheden zou komen te verkeren en geen eigen huis meer had, ze haar in haar eigen woning zou opnemen en beslist niet in een bejaardenhuis zou laten onderbrengen.

Meldt U aan als
DONATEUR
voor het

**Centrum
voor
Humanistische
Vorming**

Bijdrage f 3,75 per kalenderjaar
Gironummer 60.84.68, ten name van
Centrum voor Humanistische Vorming
Secretariaat: Oudegracht 52, Utrecht

Mevrouw Siriwardena uit Ceylon spreekt over de minderwaardige positie van de vrouw in vroeger tijden. Dit komt vooral voort uit de Boeddhistische en Hindoeëse godsdiensten. Deze geloven hebben de positie van de vrouw in de maatschappij lang ondermijnd.

Tegenwoordig hebben de Ceylonese vrouwen gelijke rechten als de mannen, ook wat betreft het onderwijs van het primaire tot het universitaire. Men vindt er zeer geapprecieerde leraren, professoren, rechters en zelfs gedurende enkele jaren een vrouwelijke ministerpresident onder. In het jaar 1958 kwamen er meer vrouwelijke dan mannelijke studenten aan in de Universiteit van Ceylon.

Zeer onder de indruk komt men van het leven van de Indiase Sushilla Nayer, minister van gezondheid in Delhi, later lid van het Parlement van Jhansi. Deze vrouw heeft met velen van haar familie lange jaren in de gevangenis doorgebracht in verband met haar werken met Mahatma Gandhi. Na diens dood begint ze een nieuw leven en besluit in de Verenigde Staten te gaan studeren. Na haar doctoraal examen medicijnen bezoekt ze medische centra in bijna geheel Europa. Haar Europese ervaringen brengt ze in toepassing in India. Over Vietnam spreekt mevrouw Le Kwang Kim. Op een avond in 1940 zegt haar vader haar, dat ze op moet houden met haar studie, want de familie heeft besloten, dat ze met een haar onbekende man gaat trouwen. Zo voltrok zich 20 jaar geleden vaak een huwelijk in Vietnam, alsook in de meeste andere Aziatische landen. In het revolutie-

ontwikkelingsgebieden

samengesteld door: Drs. H. G. W. van Aardenne, Prof. Dr. H. Bergema, Prof. Dr. W. Brand, Mr. L. J. van der Burg, Pater L. H. Janssen S.J., Dr. E. van Konijnenburg, Dr. Ed. Loffeld C.S.Sp., Mr. S. C. Graaf van Randwijck, J. Reehorst, Mr. Dr. H. J. Roethof, G. J. N. M. Ruygers, Mej. Mr. Dr. J. C. H. H. de Vink, Prof. Dr. E. de Vries. (Uitgave N.G.C.).

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau bij voorkeur door overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht, met op het strookje de vermelding: N.G.C. nr. 25.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 5 september 1965

jaar 1945, toen Zuid-Vietnam zich losmaakte van Frankrijk, was deze vrouw van 22 jaar weduwe met een zoon van twee jaar en met de zorg voor haar moeder en broer belast. Een bepaalde opleiding had ze niet gehad. Ze verkoopt al haar juwelen en gaat studeren in Europa. Na zeven jaar voelt ze zich opgewassen tegen het leven en in staat haar zoon en broer op te voeden.

Over de combinatie huwelijk en betrekking spreekt mevrouw Anna Gani uit Karachi in West-Pakistan. Toen mevrouw Gani 14 jaar was, stierf haar vader. Ze studeert, helpt in de huishouding en voedt haar jongere broers op. In 1943 beëindigt ze haar studie en in 1945 trouwt ze. Als haar zoon 4 jaar is, volgt ze een cursus in sociaal werk in Karachi. Ze bezoekt de armste wijken der stad en wordt zo gepakt door dit werk, dat ze besluit er haar beroep van te maken. Eerst ontmoet ze veel tegenstand van haar familie, maar ten slotte wordt ze belast met de organisatie van maatschappelijk werk in het ministerie van gezondheid en sociaal werk.

Ze legt veel persoonlijke bezoeken af om bekend te worden met het volk en de gewoonten. Door haar en haar helpsters komt er een grote humane verandering in het leven van de Pakistaanse vrouw. Het gezins- en beroepsleven weet ze uitstekend te combineren. Ze besluit met te zeggen, dat haar kinderen niet al die conventionele barrières zullen moeten overwinnen, die haar man en zij moesten doorbreken.

Over de Philippijnse vrouw vertelt Angelina Arceo-Ortega. De Philippijnen zijn zeer westers georiënteerd. De familie Arceo bewoonde een suikerplantage. Ze verloren alles in de Tweede Wereldoorlog en besloten toen naar Manilla te verhuizen. Mevrouw Arceo had 4 zoons, waarvan de oudste 12 jaar was, toen ze begon te studeren aan de universiteit van Manilla. Ze is nu waarnemend hoofd van een jongensschool, geeft daar 's morgens van half acht tot half twaalf les. Nadat haar man naar zijn werk is gegaan en de kinderen naar school en ze alles klaar heeft gezet voor de huishoudelijke hulp, rijdt ze in 5 minuten naar haar werk. 's Middags na de lunch begeeft ze zich naar de universiteit, waar ze van half 3 tot half 6 college geeft. Ze heeft het voordeel van de werkende vrouw ontdekt, maar soms vraagt ze zich af, is het eigenlijk een voordeel? Vaak droomt ze, dat ze teruggaat naar de rustige plantage, waar ze zolang ze wil kan kijken naar de blauwe lucht en waar haar leven niet op de minuut af geregeld was.

Maar dan komt de werkelijkheid, die haar zegt, dat het noodzakelijk is, dat ze verdient, want dat anders haar zoons niet zullen kunnen studeren. Als werkende vrouw moet ze er altijd voor waken, dat man en kinde-

ren geen tekort aan liefde bekomen. Geld kan de liefde niet vervangen. Zo zien we, dat in het algemeen gesproken, de problemen van de werkende gehuwde vrouw over de gehele wereld dezelfde zijn.

Als laatste vertegenwoordigster van het nieuwe Azië laat ik mevrouw Hurustiati Subandrio, de vrouw van een minister uit Indonesië aan het woord. Ze vertelt ons eerst van het familieleven op Java en trekt daar in het leven van haar grootmoeder, dat in hoofdzaak bestond uit de opvoeding der kinderen, het leven van haar moeder in een verlichte koloniale periode en haar eigen leven in het tijdvak van de nationalistische ontwikkeling. Ze merkt daarbij op, dat deze levens zich afspelen in de zogenaamde upper ten. Mevrouw Subandrio is arts en bezocht een paar jaar geleden vele ziekenhuizen in ons land.

Daar ze weinig huishoudelijke hulp heeft, helpen man en kinderen in de huishouding mee. Alhoewel de vrouwen in Indonesië vele rechten hebben, zijn de belangrijkste posities door mannen bezet. Men redeneert als volgt: Als een man een hoge betrekking heeft, geniet zijn vrouw dezelfde status, maar het omgekeerde is niet het geval. Dit bewijst dus, zegt mevrouw Subandrio, dat er in wezen nog geen werkelijke gelijkheid bestaat tussen de rechten van man en vrouw. Ze eindigt met een beschouwing over de godsdienst. In het algemeen kan gezegd worden, dat met de introductie van de moderne schoolopvoeding het godsdienstonderricht in vele families verwaarloosd wordt. Slechts bij hoogtepunten in het leven komen de godsdienstige gebruiken naar voren. De secularisatie of verwereldlijking wil de godsdienst niet doen verdwijnen, maar zeker domineert ze niet meer de opvoeding. Vele van de vrouwelijke Indonesische leiders kijken uit naar de dag, dat ze ook de huwelijks wetten niet langer zal domineren. Tot zover de uitspraken van de hedendaagse Aziatische vrouwen.

Jammer genoeg heeft men niet gesproken met de vrouwen uit de eenvoudiger milieus. En ik geloof, dat in de toekomst juist onze speciale aandacht moet uitgaan naar deze vrouwen. Zij zullen moeten profiteren van de hulp, die wij haar kunnen bieden. Daarom hoop ik, dat het Humanistisch Verbond een steentje zal kunnen bijdragen tot een humaner leven van de mensen in Bihar.

Mej. K. BROUWER

De waarheid is, dat de menselijke maatschappij en het menselijk leven nooit een toestand van rust kunnen bereiken.

Het leven is een voortdurend en nooit opgeloste crisis. Al wat gedaan kan worden is: zoekende en tastende verder gaan.

J. L. Talmon

Hedendaags hoogleraar
in de geschiedenis te Jeruzalem.

lezingen voor de radio

zo. 12 sept. VARA 9.45 uur: S. Bouma: „Geen enkele lichtglans”.

zo. 19 sept. VARA 9.45 uur: Th. W. Polet: „Wie niet werkt...”.

zo. 26 sept. VARA 9.45 uur: Matthew I. Spetter: „De hartstocht die onze verwondbaarheid heelt”.

KENNIS

Als men enkele tientallen jaren geleden zei, dat men een bekwame dief was en af en toe wel eens een lustmoord bedreef, kon men er verzekerd van zijn, dat de toehoorders zich in een mengeling van vrees en walging zouden hebben afgewend en haastig de naaste politiepost hadden opgebeld. Tegenwoordig zou eenzelfde mededeling hun met deernis vervullen. Zij zouden het ziektebeeld onmiddellijk herkennen en het slachtoffer met zachte hand naar een psychiater geleiden. Deze zou met de middelen die de moderne wetenschap ter beschikking stelt uit het lelijke, on- of andersmaatschappelijke, jonge eendje een overheerlijk sierlijke zwaan maken.

Zo is ons waardeoordeel over mensen met een in ongunstige zin afwijkend gedragspatroon in korte tijd gewijzigd. Maar ook zijn, omgekeerd, tal van eigenschappen en hoedanigheden, die men eertijds als gunstig of benijdenswaardig waardeerde, in een ander licht komen te staan. En na dit te hebben vastgesteld durf ik voor mijn onvolkomenheden wel uitkomen.

Ik weet veel, zeer veel, ontzettend veel. Zou deze bewering, pak weg, dertig jaar geleden nog zijn aangezien voor een onbegrijpelijke verwaandheid en zelfingenomenheid, thans zal de lezer ongetwijfeld meewarig het hoofd schudden en zeggen: Maar beste kerel, hoe komt dat nou? Wie heeft je zo bedorven? Van welk ellendig opvoedingssysteem ben je het slachtoffer geworden? Een vroegere werkgever, die ik in het onderling beraad met mijn omvangrijke feitenkennis placht lastig te vallen, heeft eens op strenge toon gezegd: „Wie zó veel weet kan niet intelligent zijn.” De man had waarschijnlijk gelijk, maar intussen zit ik er maar mee. Tal van volstrekt onbelangrijke zaken die een gewoon mens nooit behoeft te weten en die hij ook niet wil weten, hebben zich in de loop der jaren in mijn hoofd vastgehaakt. Ik zou ze best willen vergeten, maar dat lukt niet. Een voorbeeld: Omstreeks 45 jaar geleden vernam ik van een vervelend heer hoe een vlo in het Latijn heet. Ik herinner mij nog levendig dat ik schaterde van het lachen toen ik vernam dat zo'n vies kriebeldier zich bij een deftige dubbele naam liet noemen. Maar de narigheid is, dat ik sindsdien die naam nooit meer heb vergeten en dat ik bij confrontatie met zulk een insect (hetgeen gelukkig tegenwoordig minder voorkomt dan 25 jaar geleden), begin te mompelen: „Aha, een pulix irritans!”

Dat is een irritante eigenschap. Erger nog is, dat ik van andere voorwerpen of gewassen ook deftige namen ken, maar met geen mogelijkheid zou kunnen zeggen hoe ze er uitzien.

Zo wordt men de clown van zijn familie en vriendenkring en dat is heel erg. Vandaar dat ik met veel schroom vertelde dat ik zo afschuwelijk veel weet. Maar gelukkig heb ik een lieve begrippe vrouw, die mij aanvaardt met mijn fouten. Zij is altijd bereid te luisteren of althans net te doen of zij luistert. En als ik dan vertel, dat de stad, die wij zoeven zijn gepasseerd in 1960 87.541 inwoners telde die overwegend rooms-katholiek zijn en in hun levensonderhoud voor-

zien door arbeid in de industrie (voornamelijk chemische produkten), dan knikt zij instemmend en bewonderend. „Hoe weet je dat toch allemaal?” vraagt zij.

Ach ja, hoe weet ik dat. Je leest zoiets in de krant of in een statistiek en dan denk je, dat zo'n opgave eigenlijk onzin is, omdat er best net iemand doodgegaan kan zijn toen de meneer 87.541 had opgeschreven. Bovendien is zowat iedereen in die streek r.k. en het is tegenwoordig al gek als de mensen niet van de (chemische) industrie leven. Maar intussen zit ik maar weer met nieuwe ballast. En als ik in 1980 die stad bij leven en welzijn opnieuw passeer, zal ik nog steeds weten hoe het er twintig jaar geleden toeging.

Wij zaten onlangs op een lommerrijk plein te rusten en te kijken naar de vogels en de kinderen die daar vrolijk ronddartelden. Maar wie er ook zorgeloos genieten kon, niet ik. „Op deze zelfde plaats”, zo sprak ik tot mijn starende echtgenote, „stond 1700 jaar geleden een Romeins castellum: „Ik knoopte hier enige wetensonwaardigheden vast over de omvang en de grenzen van het Romeinse rijk over Varus en via deze over Hermann, de heer Civilis, de Picten en de Scoten, enfin er kwam geen eind aan. Mijn vrouw knikte nu en dan met het hoofd en bleef naar de mussen en de kinderen staren. Toen zei ze: „En zullen we nu maar weer eens gaan?”

Toen wij een paar dagen later weer op dat plein kwamen, zagen wij in een hoek een gedenksteen staan met tal van historische bijzonderheden.

„Kijk nou eens!” riep mijn vrouw verrast, „wist je dat hier een Romeins kasteel geweest is?”

Ik wist het. Zij blijktbaar tot nu toe nog niet. En opnieuw liet ik Varus en de hele troep opdraven, want dat hoorde er bij, zo meende ik.

Enfin, toen wij — omdat het nu eenmaal een heerlijk plekje was — nog weer een paar dagen later opnieuw onder het geboomte zaten, kon ik het hele verhaal nog eens kwijt, want wij hadden intussen de plek gezien, waar een paar kleindochters van Lodewijk de Vrome hadden gewoond en een kerk die door een Habsburger was gesticht en een stuk of wat slagvelden.

„O ja, dat Romeinse kasteel, was dat hier? Hoe onthou je het allemaal. Zo, was dat nou hier? Waarom juist hier, zou je zeggen?”

En ik stak weer van wal met de grenzen en met Varus en de hele rataplan. Het was voor haar weer helemaal nieuw. Maar zulke mensen zijn er niet zoveel. De meeste kijken je in zo'n geval aan of je gek geworden bent. En dat is misschien ook wel zo. Want het is een doffe ellende om zoveel te weten.

H. H.

Ik bevind, dat nieuwe melodieën uit het hart wellen als de oude op de tong besterven, en dat, waar oude sporen verloren gaan, een nieuw land zich opdoet met zijn wonderen.

Tagore